

Рівненський державний гуманітарний університет

**КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНЕ
НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ:
МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТА**

Колективна монографія

Рівне – 2022

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
РОЗДІЛ 1 КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ МОВИ ТА ЧИТАННЯ ЯК БАЗОВА КАТЕГОРІЯ СУЧАСНОЇ ЛІНГВОДИДАКТИКИ	7
РОЗДІЛ 2 ДОСЛІДЖЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	34
2.1. Сутність поняття «комунікативні вміння»	34
2.2. Формування вмінь взаємодіяти усно	37
2.3. Застосування ситуаційних вправ на уроці української мови для формування вмінь взаємодіяти усно	56
2.4. Формування вмінь працювати з текстом на уроці української мови	66
РОЗДІЛ 3 ДОСЛІДЖЕННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	88
3.1. Формування фонетико-орфоепічної компетентності	88
3.2. Формування орфографічних умінь і навичок за умов диференційованого навчання	114
3.3. Формування лексичної компетентності	133
3.4. Формування граматичної компетентності	157
РОЗДІЛ 4 ДОСЛІДЖЕННЯ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ ВЧИТЕЛЯ Й УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	229
4.1. Відмінність та суть понять «культура мови» й «культура мовлення»	229
4.2. Мовна норма й мовленнєва помилка як базові поняття унормованої літературної мови	233
4.3. Ознайомлення учнів з типовими порушеннями нормативного мовлення	240
4.4. Комплекс тренувальних вправ з формування правильного мовлення (на матеріалі вивчення розділу «Прикметник»)	245
4.5. Формування стилістичної компетентності	260
4.6. Мова вчителя як засіб розвитку мовлення учнів	297

РОЗДІЛ 5	РЕАЛІЗАЦІЯ ЛІТЕРАТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	318
5.1.	Літературна компетентність учня початкової школи	318
5.2.	Читацька компетенція	321
5.3.	Бібліотечно-бібліографічна компетенція	329
5.4.	Літературознавча компетенція	336
5.5.	Особистісно-діяльнісна компетенція	344
РОЗДІЛ 6	РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ДО ПРАКТИКИ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	351
6.1.	Інтеграція змісту освіти як основа одного з різновидів нестандартного уроку	351
6.2.	Проблема інтеграції змісту навчання в практиці роботи вчителів початкової школи	357
6.3.	Дидактичні особливості інтегрованих уроків	364
6.4.	Підготовка до інтегрованого уроку та методика його проведення	371
6.5.	Формування мовних знань і мовленнєвих умінь на матеріалі краєзнавчого змісту	383
6.6.	Застосування ситуаційних вправ на уроці образотворчого мистецтва	393
6.7.	Практика інтегрованого навчання в початковій школі та ЗВО	404
ПІСЛЯМОВА		417

Список використаних джерел

1. Варзацька Л. О. Українська мова й мовлення. Розвивальне навчання в початкових класах. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2012. 360 с.
2. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення в початковій школі: Метод. посіб. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2018. 400 с.
3. Гетманчук Н. О. Застосування літературно-краєзнавчого матеріалу на заняттях лінгвістичного циклу у ВНЗ. *Теоретико-практичні аспекти сучасних лінгвістичних та лінгводидактичних парадигм: зб. наук. пр.* Рівне-Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2012. 290 с.
4. Коваль Г. П. Методика викладання української мови. Тернопіль : Астон, 2008. 287 с.
5. Лещенко Г. П. Мовленнєва компетенція як основний компонент комунікативної україномовної компетенції школярів. *Оновлення змісту, форм і методів навчання і виховання в закладах освіти: збірник наукових праць.* Випуск 26. Рівне : РДГУ, 2003. 170 с.
6. Пентилюк М. Наукові засади комунікативної спрямованості у навчанні рідної мови. *Українська мова і література в школі.* 1999. № 3. С. 8-10.
7. Рівне – місто моє. Краєзнавчий матеріал. Луцьк : Волиньполіграф, 2017. 300 с.
8. Типові освітні програми для закл. загальної середньої освіти: 1–2 класи. Київ : ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018. 240 с.
9. Хорошковська О. М. Теоретико-методичні засади навчання української мови і мовлення у школах І ступеня з мовами викладання національних меншин України : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2012. 160 с.

6.6. Застосування ситуаційних вправ на уроці образотворчого мистецтва

Сучасний етап реформування освіти в Україні характеризується упровадженням компетентнісного підходу на всіх етапах освітнього процесу, що передбачає становлення нової парадигми результатів навчання, зміщення акценту з суми знань на здатність ними послуговуватися в різноманітних навчальних і життєвих ситуаціях. Особливо важливим для становлення особистості є початковий етап навчання, упродовж якого закладаються підвалини нового ставлення до навчальної діяльності. Стратегічні й нормативні документи (Національна доктрина і стратегія розвитку освіти, Закон України про освіту, Концепція загальної мистецької освіти, Концепції художньо-естетичного виховання, Концептуальні засади нової української школи, Держстандарти, програми та ін.) спрямовують на формування ключових, загальнопредметних і предметних компетентностей школярів, передбачають особистісно зорієнтовану

парадигму результатів освіти, що зумовлює відповідний відбір змісту й чітке визначення результативного складника його засвоєння. Ці загальні настанови конкретизовано в навчальних програмах для початкової школи. Так, метою художнього виховання засобами образотворчого мистецтва є формування й розвиток в учнів комплексу компетентностей у процесі опанування художніх цінностей та способів художньої діяльності шляхом здобуття власного естетичного досвіду [5, с. 245]. Одним із основних завдань початкової школи є формування художньої компетентності учнів у процесі засвоєння основ образотворчої грамоти [5, с. 246]. Реалізація поставлених завдань передбачає пошук сучасних засобів навчання, адекватних оновленому змісту навчання. Отже, проблема полягає у наявності суперечностей між замовленням суспільства на формування компетентної особистості й недостатньою розробленістю засобів реалізації мети й завдань початкової освіти в галузі «Мистецтво».

Аналіз літератури з проблеми дослідження проводився у декількох напрямках: можливості впровадження компетентнісного підходу на уроках образотворчого мистецтва в початкових класах, співвідношення міжпредметних і предметних мистецьких компетентностей, сутність художньої компетентності учнів початкової школи (Н. Бібік, О. Гайдамака, С. Горбенко, О. Заболоцька, А. Козир, О. Комаровська, О. Красовська, Н. Лесняк, Л. Лимаренко, Л. Масол, Н. Миропольська, О. Олексюк, М. Пічкур, О. Реброва, О. Семенова, Т. Смірнова, Г. Сотська, Л. Хлебнікова, О. Щолокова, М. Явоненко), інноваційні технології (проектні, інформаційні, комунікаційні, ігрові, технології формування творчої особистості тощо), які сприяють реалізації компетентнісного підходу (С. Аристова, В. Барко, В. Думенко, О. Комаровська, Т. Кручиніна, Л. Макрідіна, М. Машбіц, Г. Падалка, В. Паламарчук, О. Пехота, О. Пошетун, В. Рагозіна, Л. Римар, С. Рудаківська, О. Рудницька, Г. Селевко, В. Федоренко), ситуативні завдання як засіб формування різних типів компетентностей (О. Глазова, Н. Голуб, Т. Донченко, О. Мельничайко, Л. Шевцова, Г. Шелехова та ін.).

Ознайомлення з працями науковців засвідчило відсутність загальновизнаної класифікації мистецьких компетентностей. Так, вивчення

публікацій у журналах «Мистецтво та освіта», «Початкова школа», монографій та ін. засвідчило функціювання великої кількості термінів на позначення тотожних і не схожих ієрархічних понять «художньо-практична» (Л. Кравченко, О. Маєвська), «творча» (О. Семенова, М. Явоненко), «художньо-творча» (М. Пічкур), «художня» (Л. Масол), «емоційна» (О. Філатова), «художньо-естетична» (І. Ревенко, М. Михайлова), «мистецька» (О. Олексюк), «образотворча» (О. Плахотський, М. Явоненко). У ґрунтовних дослідженнях Л.Масола подається класифікація компетентностей в мистецькій освіті [3; 4]. Учений виокремлює особистісні, соціальні, функційні й міжпредметні компетентності, до складу яких входять предметні образотворчі, які формуються на уроках образотворчого мистецтва та є складовими функційних компетентностей [4, с. 21–22]. Серед функційних є предметні та міжпредметні, до яких входять галузеві (художньо-естетичні) та міжгалузеві (художньо-гуманітарні) [4, с. 22]. Ми у своєму дослідженні послуговуємося терміном «предметна художня (образотворча) компетентність, на який орієнтована чинна програма [5]. Компетентнісний підхід потребує застосування відповідних технологій, методів і прийомів навчання. Як свідчать чисельні публікації у фахових освітніх журналах, найбільш поширеними серед учителів початкових класів є інтерактивні технології (прийоми «Ажурна пилка», «Мозковий штурм», «Мікрофон», «Закінчи речення», «Групування» або побудова асоціативного куща), ігрові (ігри «Кольорові слова», «Майстерня живописця», «Утвори букет», «Квіти українського віночка», «Арт-естафета» тощо), проєктні технології. Методика застосування ситуативних завдань на уроках образотворчого мистецтва ще не була предметом вивчення науковців і не увійшла в широку практику вчителів, а формування будь-яких компетентностей передбачає ситуативний принцип, указівку на обставини (ситуацію), у яких будуть застосовуватися знання, навички, досвід. Усе зазначене вище й зумовлює актуальність обраної теми.

Одним із завдань дослідження було уточнення змісту й структури художньої (образотворчої) компетентності. М. Явоненко вважає її

багатовекторним показником результативності освітнього процесу й самоосвіти в сфері образотворчого мистецтва, який поєднує такі взаємопов'язані структурні елементи: знання, уміння, досвід практичної діяльності, оціночні судження та ціннісні ставлення, мотиви суб'єктів освітнього процесу [10].

Ми визначаємо предметну *художню компетентність* учнів початкових класів як набуті основи знань із образотворчого мистецтва, певний досвід зображальної діяльності на основі вияву ціннісних ставлень за допомогою образотворчого мистецтва, здатність застосовувати набуті знання, вміння, досвід у різних навчальних і життєвих ситуаціях. Акцентуємо увагу на останньому складнику, оскільки він є загальнопредметним компонентом усіх ключових і предметних компетентностей, передбачає використання ситуативних завдань на уроках образотворчого мистецтва.

На сучасному етапі розвитку мистецької освіти виокремлюють такі види художньої компетентності: *художньо-ціннісну, художньо-пізнавальну, художньо-технологічну, художньо-комунікативну, художньо-творчу* [10]. Нам імпонує таке структурування, оскільки означені види компетентностей відповідають складникам компетентності як такої (знання – пізнавальна, вміння – технологічна, цінності та здатність до інтерпретації – творча). У своїй класифікації ситуативних завдань ми послуговувалися вказаними компонентами.

Ситуаційні вправи – такі мовленнєво-творчі завдання, виконання яких залежить від характеру уявної (або умовної) мовленнєвої ситуації. Основною ознакою ситуаційної вправи є наявність мовленнєво-художнього стимулу, що викликає емоційно-мовленнєву реакцію учня, і який визначає вибір тієї чи тієї мовної одиниці [9]. Основним шляхом формування узагальнених (комунікативних) умінь є створення мовленнєвих ситуацій:

1) зорієнтованих на етап формування авторського задуму: а) тих, які стимулюють бажання висловитись; б) тих, що викликають уявлення про адресата мовлення;

2) ситуацій, що вводять учнів у саму лабораторію породження думки: а) тих, що стимулюють творення монологу за наслідуванням; б) тих, що потребують конструктивної діяльності з елементами творчості; в) тих, що програмують побудову власних творчих вільних висловлювань (колективних, групових, індивідуальних) [9].

Отже, під ситуаційними завданнями ми розуміємо такі завдання, які чітко окреслюють ситуацію спілкування, називають усі складові її частини: тему, мету, адресата мовлення, мовця, обставини спілкування і тим самим ставлять учня в умови, в яких використання знань, умінь, досвіту буде конкретним і вмотивованим тощо.

На уроках образотворчого мистецтва ситуаційні завдання можуть використовуватися на етапі мотивації навчальної діяльності, закріплення знань, формування вмінь і навичок, творчого застосування знань і домашнього завдання.

Вважаємо за доцільне виокремити такі типи: 1) ситуаційні завдання, спрямовані на формування *художньо-ціннісних* компетентностей молодших школярів, мають на меті вияв учнем оцінних ставлень до естетичних якостей художніх творів, переживання естетичних почуттів через вираження ціннісних ставлень. Це відповідає Державним вимогам до рівня загальноосвітньої підготовки учнів, за якими «учень спостерігає, милується художнім образом та виражає емоційне ставлення до краси навколишнього світу, рідного міста, села; висловлює власні думки й почуття, естетичне ставлення до творів образотворчого мистецтва [5, с. 265]; 2) ситуаційні завдання на формування *художньо-пізнавальної* та *художньо-комунікативної* компетентностей учнів, що передбачає удосконалення вмінь здобувати й усвідомлювати художньо-мистецьку інформацію з різних джерел різними способами та оперувати нею, обмінюватися інформацією за допомогою засобів образотворчого мистецтва, що відповідає таким Державним вимогам, як: учень має уявлення про види та жанри образотворчого мистецтва, його взаємозв'язок з іншими видами, основні виражальні засоби образотворчого мистецтва, специфічні інструменти,

матеріали, художні техніки, гаму кольорів тощо; застосовувати найпростіші поняття і терміни у процесі аналізу, інтерпретації та оцінювання художніх творів [5, с. 265–266]; 3) ситуаційні завдання на формування *художньо-технологічної та художньо-творчої* компетентностей, що зумовлює спроможність учня генерувати ідеї, фантазувати з метою самостійного створення оригінальних художніх образів; здатність застосовувати набутий досвід зображувальної діяльності у змінених ситуаціях. Учні мають створювати виразні художні образи за допомогою різних матеріалів і технік, втілювати власні почуття та думки в своїй практичній діяльності [5, с. 266].

Пропонуємо комплекс ситуаційних завдань для 4 класу, які можна використати на уроках образотворчого мистецтва з теми «Образ рідного краю в мистецтві» (8 год.).

I. Ситуаційні завдання на формування *художньо-ціннісної* компетентності.

Тема «Мій рідний край»

Мета: розвиток умінь спостерігати, аналізувати, висловлювати емоційне ставлення до краси рідного краю, відображеної в образотворчому мистецтві; сприяння розумінню характеру кольорової гами художніх образів, інтерпретації їх за допомогою мовленнєвих і образотворчих засобів.

Обладнання: 10 карток із репродукціями картин, рекомендованих програмою (наприклад: Т. Шевченко цикл «Живописна Україна», О. Хейлік «Золоті ворота», «Андріївська вулиця», О. Курилас «На Гуцульщині», О. Дейнека «На півдні», О. Кульчицька «Соняшники», «Маки», А. Ерделі «Мукачевський замок», О. Шовкуненко «Конча-Заспа», Д. Добровольський «Печерська Лавра», Н. Дровняк «Місто Криниця», І. Беклемішева «Кам'янець-Подільська фортеця» та інші (за вибором учителя) [8, с. 267].

Ситуація 1. Уяви, що у вас у школі готується стенд-виставка «Мій рідний край» і вчитель попросив тебе відібрати 2–3 репродукції картин для цієї виставки, які б, на твою думку, найкраще відображають красу нашої мальовничої України. Вибери ті, що тобі сподобалися. Розкажи вчителю, чому ти обрала/обрав саме ці картини, що тобі сподобалося: кольорова гама,

зображені предмети, настрої картини. А який настрій у тебе? Які почуття та емоції викликали ці картини?

Мета: розповісти про почуття, настрої, емоції від побаченого.

Адресат – вчитель і учні класу.

Адресант – ти сам, учень 4-го класу

Обсяг – 4–5 речень.

Ситуація 2. (на вибір вчителя). Картки роздаються всім учням класу. Робота проводиться в малих групах (3–4 учня), кожна з них отримує одну репродукцію. Учні спостерігають, аналізують картину разом, вибирають «спікера», який буде доповідати, чи рекомендує група отриману картину до розміщення на стенді, висловить своє ставлення, почуття, емоції (позитивні чи негативні) від картини.

II. Ситуаційні завдання, спрямовані на формування *художньо-пізнавальної та художньо-комунікативної* компетентностей можна проводити традиційно: у вигляді екскурсії до художньої галереї (екскурсовод і група туристів). У розповіді екскурсовод-мистецтвознавець має використати вивчену термінологічну лексику, дібрати матеріал із різних джерел (художньо-пізнавальна компетентність) і дохідливо розповісти про картину учням відповідно до теми, мети, адресата мовлення (художньо-комунікативна компетентність).

Ситуація. Попереднє завдання давалося учням у процесі реалізації проєкту «Образ рідного краю в мистецтві»: дібрати репродукцію картини із зображенням будь-якого куточка України, підготувати розповідь про неї, використовуючи різні друковані та інтернет-джерела (список літератури дає вчитель на початку організації проєкту). Аналіз проводити за схемою:

1. Автор і назва картини.
2. Історія її створення (або короткі відомості про художника).
3. Стислий опис того, що на ній зображено.
4. Розповідь про колірну гаму, колорит, план (передній, дальній), техніку виконання (олія, гуаш, акварель тощо).
5. Висловлення емоційного ставлення до картини, краси навколишнього світу.

Ситуація 1. Уяви, що у вашому місті відкрився музей однієї картини. Ти екскурсовод, тобі випала честь провести одну з перших екскурсій для учнів 4 класу.

Тема: мистецькознавчий опис улюбленої картини.

Мета: розповісти про картину так, щоб відвідувачі музею відчули задоволення від побаченого, використати термінологічну лексику і емоційні слова.

Адресат – учні твого класу, відвідувачі музею.

Адресант – ти сам, екскурсовод – мистецтвознавець.

Обсяг – 5–6 речень.

Ситуація 2. Уяви, що ти – відвідувач музею однієї картини, прийшов з однокласниками до музею та зацікавився тим, про що розповідає екскурсовод. Задай кілька запитань екскурсоводу про те, що зображено на картині, яким чином автору вдалося реалізувати свій задум. Вислухай відповідь, подякуй екскурсоводу за цікаву розповідь.

Короткий словничок мистецьких термінів до уроку:

Екскурсовод – у галузі мистецтва спеціаліст-мистецтвознавець, який досконало обізнаний з питаннями та історією мистецтва, проводить екскурсії в музеї або оглядає виставку з дохідливими поясненнями творів мистецтва.

Експозиція – в образотворчому мистецтві принципи та порядок розміщення художніх творів, виставлених для огляду на виставці, в музеї, галереї тощо.

Картина (твір образотворчого мистецтва, полотно) – твір станкового малярства, що втілює задум митця.

Колір – один із засобів образотворчого мистецтва, завдяки якому відображаються матеріальні властивості предметного світу; є одним із засобів об'ємного моделювання. Через колір, як й інші елементи художньої форми, митець виявляє істотне й характерне, свій авторський задум, тобто колір виступає засобом образної характеристики.

Колорит – характер взаємозв'язку всіх кольорових елементів твору, його кольорова побудова як один із засобів виразного відображення дійсності, багатство та узгодженість кольорових відтінків. Колористична побудова художнього твору слугує засобом внутрішньої характеристики та емоційної виразності, відповідає ідейно-художньому задуму.

Композиція – структура, взаємозв'язок важливих елементів художнього твору, від яких залежить весь його сенс та будова.

Художній образ – спеціальна, властива мистецтву форма відображення дійсності, яка виявляє загальне через конкретне, індивідуальне, що виникає у творчому процесі митця і втілюється в матеріальній формі. Завжди суб'єктивний, унікальний, емоційний.

III. Ситуаційні завдання на формування *художньо-технологічної* та *художньо-творчої* компетентностей мають на меті застосування отриманих раніше знань на практиці; створення художніх образів за допомогою різних

засобів і технік, враховуючи змінені ситуації, в яких це можливо. На нашу думку, ситуативні завдання цього типу можна використовувати на завершальних етапах вивчення теми або в якості домашнього завдання. До змісту навчального матеріалу, за програмою, входить вивчення особливостей природного середовища рідного міста / села; розвиток спостережливості й зорової пам'яті, вміння сприймати красу природи рідного краю та відтворювати їх на площині, а творчий компонент ще передбачає розвиток уяви, фантазії, втілення їх у художніх образах [5, с. 265]. З цією метою учням дається попереднє завдання (на початку вивчення теми): здійснити екскурсію до центральної площі свого міста / села і уважно роздивитися споруди, зелені насадження, пам'ятники, розташовані на цій території. Вчитель також може організувати екскурсію для учнів як позакласний захід або рекомендувати батькам провести сімейну прогулянку з відвіданням площі. За чинною програмою, учні 4 класу знайомляться з особливостями архітектури рідного міста / села, визначають зв'язок архітектури з природнім середовищем, мають уявлення про ландшафтну архітектуру. Вважаємо за потрібне провести до цього термінологічну підготовку з використанням термінологічного тематичного словничка:

Архітектор – автор проєкту, через якого будівництво підпорядковується загальній ідеї і стає засобом вираження образу, ідейного задуму й переростає в художню творчість – архітектуру.

Архітектура – мистецтво будівництва, що виражає в художньо-образній формі уявлення людини про світ, простір, час тощо.

Дизайн – особлива сфера діяльності фахівця, що складається з інженерно-художньої та науково-організаційної розробки матеріального середовища людини; художнє проєктування, естетичне та функціональне упорядкування довкілля людини.

Опис ситуації. Уяви, що тебе призначили головним архітектором міста. Що ти змінив би у впорядкуванні центральної площі? Підготуй виступ перед своїми земляками. Попередньо намалюй план центральної площі.

Ситуація 1. Тема: Моє рідне місто / село.

Мета: Висловити своє ставлення до облаштування головної площі міста, обґрунтувати зміни, які збираєшся зробити, розповісти про нововведення.

Адресат – мешканці міста-села.

Адресант – ти сам, головний архітектор міста

Ситуація 2 (робота в малих групах). Клас поділяється на групи по 4 учні, які становлять архітектурно-конструкторське бюро, до складу якого входять головний архітектор, ландшафтний дизайнер, художник-дизайнер та конструктор. Оголошено конкурс на кращий проєкт оновлення центральної площі міста. Тобі потрібно спланувати розташування споруд, пам'ятників архітектури, квітників тощо.

Тема: Конкурс на кращий проєкт удосконалення площі.

Мета: Після колективного обговорення проблеми накреслити план оновлення і розповісти про зміни так, щоб слухачі впевнилися, що твій проєкт найкращий.

Адресат – учасники конкурсу.

Адресант – ти сам, член архітектурно-конструкторського бюро.

Ситуація 3 (може бути домашнім завданням). Написати лист головному архітектору міста/села з проханням упорядкувати центральну площу, розповісти про те, що ти хочеш бачити на ній, про що мрієш, які квітники стали б окрасою цього місця; зверни увагу на малі архітектурні форми (ліхтарі, альтанки, фонтани, лави). Вислови також думки за допомогою фломастерів або підготуй колаж.

Тема: Лист архітектору.

Мета: висловити свої мрії, почуття, зауваження у формі листа та проілюструвати їх малюнком.

Адресат – головний архітектор міста.

Адресант – ти сам, житель міста, який хоче, щоб центральна площа міста стала його окрасою.

Як бачимо, наведені ситуаційні завдання відповідають основним складникам художньої компетентності, сприяють застосуванню знань, умінь, набуттю досвіду, розвитку уяви, фантазії, комунікативно-мовленнєвої підготовки.

Висновки. Аналіз літератури з теми дослідження засвідчив термінологічну неузгодженість у функціюванні одного з основних понять образотворчої освіти – художньої компетентності, яка розуміється нами як предметна, вона є складним ієрархічним утворенням, формується на уроках образотворчого мистецтва, містить у своєму складі художньо-ціннісну, художньо-пізнавальну, художньо-технологічну, художньо-комунікативну і художньо-творчу. Упровадження компетентнісного підходу в початковій

школі, виокремлення художньої компетентності як результату образотворчої початкової освіти потребують перегляду традиційних засобів навчання, добору оптимальних технологій, методів і прийомів навчання. Одним із ефективних засобів реалізації компетентнісного підходу є ситуативні завдання, які розуміються нами як ті, що чітко окреслюють ситуацію спілкування, називають усі складові її частини: тему, мету, адресата мовлення, мовця, обставини спілкування і тим самим ставлять учня в умови, у яких використання знань, вмінь, досвіду буде конкретним і вмотивованим. Ситуаційні завдання в нашому дослідженні класифіковано за тими складниками художньої компетентності, які формуються за їх допомогою. Крім того, прослідковується взаємозв'язок між використанням завдань та етапом уроку, на якому їх можна застосовувати.

Отже, ситуаційні завдання є ефективним засобом реалізації компетентнісного підходу на уроках образотворчого мистецтва в початковій школі, вони роблять навчальний процес цікавим й практично спрямованим.

Перспективним вважаємо подальші дослідження з методики використання ситуаційних завдань, розроблення системи вправ для кожного складника предметних і міжпредметних компетентностей.

Список використаних джерел

1. Гайдамака О. Пріоритети початкової загальної мистецької освіти. *Мистецтво та освіта*, 2018. № 1. С.10–14.
2. Лесняк Н. В. Компетентнісний підхід у викладанні образотворчого мистецтва. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету*. Випуск 15 (58). Рівне : РДГУ, 2017. С. 28–32 .
3. Масол Л. М. Методика навчання мистецтва у початковій школі: посібник для вчителів. Харків : Веста: Видавництво «Ранок», 2006. 256 с.
4. Масол Л. М. Формування базових компетентностей учнів загальноосвітньої школи у системі мистецької освіти. Київ : Педагогічна думка, 2010. 232 с.
5. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1–4 класи. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2012. 392 с.
6. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / упоряд. Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова та ін.; заг. ред. М. Грищенка. МОН . 2016. 40 с.
7. Семенова О. В. Структурні складові художньо-творчої компетентності. *Молодий вчений*, 2015. № 11. С. 55–59.
8. Чорна Н. Формування мистецьких компетентностей учня відповідно до Державного стандарту початкової школи. *Початкова школа*, 2013. № 5 (527). С. 24–27.

9. Шевцова Л. Методика застосування мовленнєво-ситуативних завдань. Житомир, 2004. 96 с.
10. Явоненко М. В. Творча компетентність особистості як запорука її життєвого успіху. Траєкторія науки: Міжнародний електронний науковий журнал. Серія «Педагогічні науки», т. 2, 2016. № 12.

6.7. Практика інтегрованого навчання в початковій школі та ЗВО

Використання творів Лесі Українки

для роботи з розвитку мовлення в початковій школі

Мова – одне з див, за допомогою якого люди передають найтонші відтінки думок і почуттів. Вона віддзеркалює душу народу, його історію. Збагнути таємницю мови, прочитати історію слів, а звідси – предметів і явищ, може тільки той, хто знає рідну мову.

Метою початкового курсу мовно-літературної освіти є розвиток особистості дитини засобами різних видів мовленнєвої діяльності, формування ключових, комунікативної та читацької компетентностей; розвиток здатності спілкуватися українською мовою для духовного культурного й національного самовияву, послуговуватися нею в особистому й суспільному житті, міжкультурному діалозі; розвиток емоційно-чуттєвого досвіду, мовленнєво-творчих здібностей [3, с. 194]. Досягнення поставленої мети передбачається виконанням цілого комплексу завдань, серед яких виокремимо виховання в учнів позитивного емоційно-ціннісного ставлення до української мови, читання, дитячої книжки, формування пізнавального інтересу до рідного слова, прагнення вдосконалювати своє мовлення.; розвиток мислення, мовлення, уяви, пізнавальних і літературно-творчих здібностей школярів.

Основою навчання і розвитку мовлення учнів є система вправ, які забезпечують успіх оволодіння українською мовою. До лексико-семантичних належать вправи із синонімами, антонімами, фразеологізмами; словниково-логічні вправи сприяють розвитку логічного мислення на основі лексичної роботи (вони спрямовані на формування в учнів умінь порівнювати, зіставляти, групувати, узагальнювати тощо); лексико-граматичні вправи пов'язані з